

31.5.2023

STM

Jaoston pyyntö koskien STM:n virkakantaa vammaispalveluihin ja vammaispolitiikkaan

Vammaisten henkilöiden oikeuksien huomiointi ja valtavirtaistaminen sekä vammaisten henkilöiden osallistaminen eri hallinnonaloilla tehtävässä valmistelussa ja päätöksenteossa on edellytys sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävien päätösten tekemiselle. Keskeistä tavoitteen saavuttamiseksi on YK:n vammaisyleissopimuksen kansallisen toimeenpanon vahvistaminen. Laaditaan YK:n vammaisyleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma valtioneuvoston periaatepäätöksenä ja kehitetään sekä vahvistetaan sen vaikuttavuutta ja näkyvyyttä.

Saatetaan asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuteen liittyvää lainsäädäntöä perustuslain ja ihmisoikeussopimusten edellyttämien vaatimusten mukaiseksi. Lainsäädäntöä kehitetään oikeudellisessa tärkeys- ja kiireellisyysjärjestyksessä.

Otetaan käyttöön uuden vammaispalvelulain palveluvalikoima, joka huomio nykyistä paremmin eri tavoin vammaisten henkilöiden yksilölliset palvelutarpeet ja parantaa palveluiden vaikuttavuutta. Monipuolistetaan asumispalvelujen valikoimaa, jotta se paremmin vastaisi vammaisten henkilöiden yksilöllisiin tarpeisiin. Selvitetään vammaispalveluihin soveltuvan teknologian käyttömahdollisuuksia hyödyntäen iäkkäiden henkilöiden palveluita koskevissa hankkeissa saatuja kokemuksia.

Arvioidaan vammaispalveluiden henkilöstörakennetta yhdessä muiden sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyyttä ja saatavuutta parantavien toimenpiteiden kanssa.

STM on jo aiemmin esittänyt virkakantanaan, että seurataan vammaispalveluiden soveltamisalan toteutumista lain voimaantulon jälkeen tavoitteena, että laki pysyy vammaisille henkilöille suunnattuna erityislakina. Tätä on korostettu myös koulutettaessa hyvinvointialueita lain voimaantumiseen. Esimerkiksi ikääntyneiden henkilöiden tulisi saada tarvittavat palvelut ensisijaisesti sosiaalihuoltolain perusteella ja vasta mikäli ne palvelut eivät sovellu ja vammaisuuden ja välttämättömyyden kriteerit täyttyvät, palvelut järjestettäisiin vammaispalvelulain perusteella. STM:n on tarkoitus järjestää lain voimaantultua ajantasainen erillisseuranta muutamilta hyvinvointialueilta lain soveltamisesta ja kustannusvaikutuksista, sillä valtakunnallisista rekistereistä tietoa saadaan vasta viiveellä. Mikäli soveltamisessa ilmenisi seurannan perusteella ongelmia, käynnistettäisiin soveltamisalan tarkentamiseen liittyvä säädösvalmistelu. Myös perustuslakivaliokunta on todennut, että rajaaminen edellyttäisi perusteellista ja huolellista valmistelua. Soveltamisalaa koskevia tarkennuksia ei siten ole mahdollista tehdä ennen lain voimaantuloa 1.10.2023. Mikäli soveltamisalan tarkentamisen valmistelu haluttaisiin käynnistää ennen kuin kokemuksia käytännön soveltamisesta on saatu, edellyttäisi se lain voimaantumisen lykkäämistä kahdella vuodella. Myös voimaantumisen lykkääminen edellyttää hallituksen esityksen valmistelua vaikutusarvioineen, lausuntokierroksineen ja eduskuntakäsittelyineen, mistä syystä STM on virkakannassaan tuonut esille lykkäämiseen liittyvät suuret aikatauluhaasteet.